

Vlaams
Parlement

ingediend op **514** (2020-2021) – Nr. 1
26 oktober 2020 (2020-2021)

Nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister Zuhair Demir

Vlaams actieplan
ter bestrijding van seksueel geweld
2020-2024

Vlaams actieplan ter bestrijding van
SEKSUEEL GEWELD
2020-2024

Inhoud

Inleiding	6
Omgevingsanalyse	7
Seksueel geweld is alomtegenwoordig	7
Aanbod voor slachtoffers	10
Maar ook voor daders	11
Inzetten op preventie	12
Verder bouwen op goede praktijken	13
Maar het kan altijd beter	14
Drie strategische doelstellingen met concreet uitvoerbare acties voor een versterkt horizontaal beleid	15
SD 1. We investeren gericht in preventie en maken hen wegwijs als ze informatie of ondersteuning zoeken.	16
OD 1.1. We informeren en sensibiliseren burgers, slachtoffers, daders en professionals door duidelijke informatie te verspreiden.	16
OD 1.2. We lanceren bewustmakings- en sensibiliseringscampagnes voor het grote publiek, maar ook gericht op specifieke doelgroepen en in specifieke contexten.	19
OD 1.3. We investeren in emotionele, relationele en seksuele vorming zowel in scholen als in voorzieningen voor personen met een handicap met steeds voldoende aandacht voor de meest kwetsbare groepen.	21
OD 1.4. We investeren in de bekendmaking, professionalisering en uitbreiding van hulplijnen en meldpunten.	23
SD 2. We zetten in op gepaste maatregelen als seksueel geweld zich daadwerkelijk voordoet, waarbij we investeren in slachtoffers, maar ook in daders.	26
OD 2.1. We optimaliseren het professionele hulpverlenend aanbod voor slachtoffers van seksueel geweld.	26

OD 2.2. We zetten in op een kwalitatieve omkadering van slachtoffers van seksueel geweld door niet-professionelen zoals vrijwilligers en ervaringsdeskundigen.	27
OD 2.3. We investeren in sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden in het belang van het slachtoffer.	28
OD 2.4. We investeren in de ondersteuning van het cliëntsysteem vanuit een systeemgerichte aanpak.	30
OD 2.5. We implementeren het gebruik van wetenschappelijk onderbouwde en gevalideerde risicotaxatie-instrumenten voor daders van seksueel geweld bij de justitiehuizen en de hulpverlening.	31
OD 2.6. Door in te zetten op samenwerking wordt zowel op structureel als individueel niveau steeds het aanbod afgestemd op de hulpvraag.	32
OD 2.7. We investeren in een toereikend aanbod, zowel in een gedwongen als een vrijwillig kader, van hulpverlening voor daders van seksueel geweld.	33
SD3. We versterken de kwaliteiten van professionals en betrokken sectoren in de strijd tegen seksueel geweld.	35
OD 3.1. We zetten in op deskundigheidsbevordering van professionals en betrokken sectoren door het voorzien van opleiding, vorming en richtlijnen.	35
OD 3.2. We geven professionals tools om seksueel geweld te herkennen en correct te reageren met respect voor hun beroepsgeheim.	38
OD 3.3. We garanderen de kwaliteit van hulpverleners voor hun cliënten.	40
OD 3.4. We voorzien een beleid rond seksueel grensoverschrijdend gedrag in alle betrokken sectoren.	41
Eindnoten	47

Inleiding

Heel wat recente gebeurtenissen zoals #metoo en de moord op Julie Van Espen hebben duidelijk gemaakt dat seksueel geweld alomtegenwoordig is. Daarom moet in alle beleidsdomeinen de strijd tegen seksueel geweld een prioriteit zijn. De vorige legislatuur kende reeds een aantal goede praktijken in verschillende sectoren (sport, cultuur, onderwijs, welzijn, jeugd enzovoort), maar een integrale aanpak, die vertrekt vanuit de noden van het slachtoffer, ontbrak tot nu toe.

De ministers van Onderwijs, Cultuur, Sport, Media, Jeugd, Welzijn, Volksgezondheid, Gezin, Binnenlands Bestuur, Integratie en Inburgering en Gelijke Kansen slaan nu, onder coördinatie van de minister van Justitie en Handhaving, de handen in elkaar voor de opmaak van een Vlaamse actieplan ter bestrijding van seksueel geweld.

Dit actieplan wil voortbouwen op de reeds bestaande goede praktijken en complementair zijn aan reeds bestaande actieplannen zoals het actieplan integriteit, het actieplan grensoverschrijdend gedrag in de cultuur- en audiovisuele sector, actieplan voor een betere bescherming van slachtoffers en een strakkere aanpak van tienerpooiers en het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020-2024 om zo door een gecoördineerde aanpak bij te dragen tot een afgestemd, en daardoor, sterker resultaat.¹

De coördinerende minister zal dan ook een actieve coördinerende rol opnemen in de uitvoering van dit plan om ten allen tijde die afstemming te garanderen, het overzicht te bewaren en, gezien de veelheid aan acties, doelgroepen en contexten, overlap in uitvoering te vermijden. Want als we daadwerkelijk een krachtig horizontaal beleid willen voeren met een meerwaarde voor elke burger, hebben we nood aan concrete en afgestemde doelstellingen en maatregelen, die ook in hun uitvoering gecoördineerd worden.

Dit actieplan vormt bovendien de basis voor de Vlaamse bijdrage bij de opmaak van het luik seksueel geweld binnen het nieuw Nationaal Actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2020-2024.

Omgevingsanalyse

In dit actieplan verstaan we onder ‘seksueel geweld’ elke (poging tot) seksuele daad die tegen iemands wil is gesteld tegen gelijk welke persoon, in gelijk welke relatie tot het slachtoffer, in gelijk welke omgeving.

Er wordt bewust gekozen voor seksuele daden en niet voor bijvoorbeeld seksuele opmerkingen om in de diepte te kunnen ingaan op de aanpak van deze daden zonder onszelf te verliezen in de bredere aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag of integriteit die via andere plannen al aan bod komt.

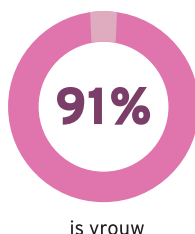
Zo kunnen we het meest efficiënt werken en zoveel mogelijk overlap vermijden. Daarnaast hanteren we, zonder te willen stigmatiseren of mensen uit te sluiten, de termen dader en slachtoffer van seksueel geweld om het woordgebruik doorheen de tekst te vereenvoudigen.

Seksueel geweld is alomtegenwoordig

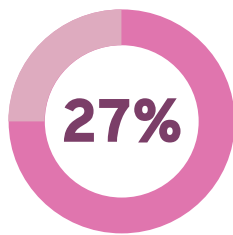
Wereldwijd wordt ingeschat dat 30% van de vrouwen en meisjes slachtoffer is van seksueel geweld. In meer dan 80% van de gevallen is de (ex-)partner de dader.² In Europees onderzoek over geweld tegen vrouwen verklaart 13% van de vrouwen slachtoffer te zijn geweest van seksueel geweld vanaf de leeftijd van 15 jaar en 14% vóór die leeftijd.³ Uit een andere Europese studie bij jongvolwassenen blijkt dat in België 20,4% van de jongvolwassen vrouwen en 10,1% jongvolwassen mannen minstens één incident van seksueel geweld hebben ervaren vanaf 16 jaar.⁴

Veel Belgisch of Vlaams prevalentieonderzoek is er niet beschikbaar. Amnesty International deed wel nog in 2019 een peiling bij 2.300 Belgen. Twintig procent van de bevroagde vrouwen en veertien procent van de bevroagde mannen zegt ooit verkracht te zijn. Van de bevroagde jongeren tussen 15 en 24 jaar zegt 24% dat ze ooit verkracht werden.⁵ Ook de Belgische Zorgcentra na Seksueel Geweld in Gent, Brussel en Luik waar sinds eind 2017 slachtoffers van acuut seksueel geweld (feiten minder dan een maand geleden) terecht kunnen voor holistische zorg (medisch, forensisch, psychologisch en politieel) houden cijfers bij.

“Binnen dit actieplan is de aanpak van seksueel geweld gepleegd op kinderen en jongeren prioritair om de gevolgen van dit misbruik voor de minderjarige en de intergenerationele overdracht van deze problematiek zoveel als mogelijk te voorkomen.”

Op ruim twee jaar tijd (eind 2017 - eind maart 2020) hebben 2.514 slachtoffers van seksueel geweld zich aangemeld in één van deze drie Zorgcentra en dit ondanks een zeer beperkte sensibilisering. Bovendien stijgt het aantal aanmeldingen nog jaar na jaar. De slachtoffers die zich bij deze Zorgcentra aanmelden, hebben een gemiddelde leeftijd van 24,6 jaar, 27% is minderjarig en 91% is vrouw.⁶

is minderjarig

Daarnaast zijn er enkele Vlaamse studies naar seksueel geweld of ruimer naar seksueel grensoverschrijdend gedrag. Zo toont de Vlaamse sexpert-studie uit 2009 aan dat 16,6% van de bevraagde Vlamingen seksueel grensoverschrijdend gedrag⁷ meemaakte voor 18 jaar en 8,1% na 18 jaar.⁸

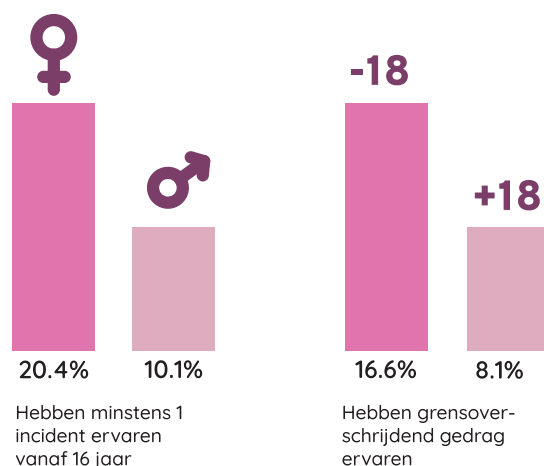
Uit een wetenschappelijk onderzoek naar de prevalentie en incidentie van geweld op kinderen en jongeren in Vlaanderen blijkt dat leerlingen relatief vaak slachtoffer zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag of geweld binnen het gezin (5%), op school (16%), in de jeugdbeweging (8%) en in de sportclub (7%).⁹

Ten slotte gaf een prevalentieonderzoek in de sportsector bij 4000 Nederlandse en Vlaamse volwassenen aan dat 14% van de respondenten minstens eenmalig een of andere vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport heeft ervaren, waarbij allochtone, holebi, andersvalide en internationale sporters significant meer ervaringen meldden.¹⁰

De gezags-, leidende- of vertrouwenspositie die volwassenen hebben tegen over kinderen jongeren, maakt dat deze groep bijzonder kwetsbaar is voor seksueel geweld. Seksueel geweld binnen gezinscontext gaat tevens meestal gepaard met andere vormen van geweld of verwaarlozing.

Omgaan met seksueel geweld bij jongeren vereist steeds laagdrempelige, aanklappende, gecoördineerde en integrale hulp voor het kind, met aandacht voor het hele gezin, de familie en de omgeving. Kinderen moeten de tijd en ruimte krijgen om hun verhaal veilig te vertellen en herstel na te streven met hun gezinsleden en verwanten. Het begint bij (seksuele) veiligheid en eindigt bij relationeel herstel en een kansrijke omgeving om op te groeien. Daarnaast komt seksueel geweld ook tussen jongeren onderling voor.

De gevolgen voor minderjarige slachtoffers zijn ernstiger omdat het vertrouwen in anderen en in zichzelf ondermijnd wordt. Beschadiging van de vertrouwensband heeft voor het kind enorme negatieve gevolgen op psychisch vlak en kan leiden tot emotionele problemen en gedragsproblemen.

Onderzoek¹¹ toont een sterk verband tussen de – psychische én lichamelijke – gezondheid van volwassenen en de hier genoemde negatieve emotionele ervaringen in de jeugd- of kindertijd. Binnen dit actieplan is de aanpak van seksueel geweld gepleegd op kinderen en jongeren prioritair om de gevolgen van dit misbruik voor de minderjarige en de intergenerationele overdracht van deze problematiek zoveel als

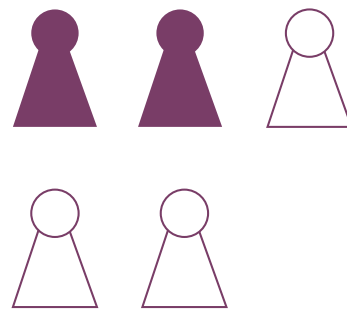
mogelijk te voorkomen.

Naast kinderen en jongeren merken we dat nog een aantal andere groepen extra kwetsbaar zijn als het gaat over seksueel geweld. We denken dan aan personen met een handicap, LGBTQ+, ouderen, vluchtelingen, personen zonder wettig verblijf, asielzoekers, ... Een recent Vlaams onderzoek naar de ervaringen van seksueel geweld met vrouwen met een handicap toont bijvoorbeeld aan dat deze vrouwen meer dan andere vrouwen dreigen seksueel misbruikt te worden.¹²

De meeste vrouwen uit het onderzoek werden zelfs meerdere keren in hun leven geconfronteerd met seksueel misbruik en bovendien vertoonden de participanten bijzonder weinig meldingsbereidheid. Deze resultaten zijn verontrustend waardoor deze groep extra aandacht verdient in dit actieplan. Uit onderzoek blijkt dat LGBTQ+ minstens even vaak te maken hebben met seksueel geweld dan hun heteroseksuele tegenhangers. Zo blijkt bijvoorbeeld dat ongeveer 40% van de LGBTQ+ doelgroep ooit seksueel geweld meemaakte.¹³ De kwetsbaarheid van deze groep wordt bepaald door een lagere aangiftebereidheid voor seksuele misdrijven en het ervaren van hogere drempels om hulp te zoeken.¹⁴

40%

van de LGBTQ gemeenschap
hebben seksueel geweld ervaren

Aangifte doen of hulp zoeken betekent dan ook meteen een deel van die identiteit blootleggen, en dus is de stap voor velen moeilijker te zetten. Ook vluchtelingen, asielzoekers en personen zonder wettig verblijf zijn bijzonder kwetsbaar voor seksueel geweld. Hun zwakke rechtspositie bemoeilijkt hun integratie in de samenleving, verhoogt het risico op uitbuiting en mishandeling en beperkt hun toegang tot gezondheidszorg.¹⁵

Hoewel onderzoek omtrent de prevalentie van seksueel geweld bij ouderen praktisch onbestaande is, verdient deze groep extra aandacht. Als het al onderzocht wordt, wordt het meegenomen onder de noemer van ouderenmishandeling en verwaarlozing, maar de resultaten zijn zo uiteenlopend waardoor er niets uit afgeleid kan worden. In een lopende representatieve prevalentiestudie naar de aard, de omvang en impact van seksueel geweld in België wordt deze groep voor het eerst meegenomen in de scope.¹⁶

Ook wordt er aandacht besteed aan de andere bijzonder kwetsbare groepen die hier vermeld worden. De resultaten van dit onderzoek worden verwacht in het voorjaar van 2021.

Een aanbod voor slachtoffers

De prevalentie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld is dus erg hoog. Het is een probleem van alle tijden, maar ook van alle (echelons van) samenlevingen.

Iédereen kan slachtoffer worden van seksueel geweld: oud of jong, arm of rijk, blank of zwart, man of vrouw, ... Dankzij onder andere de metoo-beweging merken we dat de voorbije jaren meer en meer slachtoffers durven getuigen van wat hen overkomen is en welke traumatische gevolgen, zowel fysiek, psychologisch, sociaal, financieel als juridisch, ze hierdoor ondervinden.¹⁷

Maar er zijn ook nog steeds heel veel slachtoffers die een grote drempelvrees ervaren om met hun verhalen naar buiten te komen, uit angst om niet geloofd te worden, uit angst voor reacties uit de omgeving, uit angst voor represailles van de dader, ... De bereidheid van slachtoffers van seksueel geweld om aangifte te doen bij politie is dan ook uiterst laag. Zo zou naar schatting 90% van de gevallen van seksueel geweld niet worden aangegeven.¹⁸

Van de zaken die dan toch tot op het parket geraken, wordt dan nog eens ongeveer de helft geseponneerd omdat er bijvoorbeeld onvoldoende bewijs is of de dader onbekend is.¹⁹ Ook wat betreft de toeleiding naar psychologische of juridische hulp, kunnen stappen voorwaarts gezet worden.

Slachtoffers van seksueel geweld hebben immers vaak nood aan gespecialiseerde hulp (bv. traumatherapie) om het geweld te kunnen verwerken die niet zomaar elke hulpverlener kan bieden.²⁰ Zo blijkt uit onderzoek bij vrouwelijke slachtoffers van verkrachting dat 94% na een week ernstige posttraumatische stresssymptomen had.²¹ Na 9 maanden waren deze symptomen bij 49% van de slachtoffers verder ontwikkeld tot een posttraumatische stressstoornis.²²

Voor acuut seksueel geweld kunnen slachtoffers bijvoorbeeld terecht in de Zorgcentra na Seksueel Geweld, maar aangezien deze momenteel nog niet gebiedsdekkend werken voor Vlaanderen, is dat niet voor elk slachtoffer even makkelijk bereikbaar.²³ Voor slachtoffers van niet-acuut seksueel geweld zijn er tal van hulplijnen en chatsystemen (bijvoorbeeld 1712, Tele-Onthaal, Awel, Nu praat ik erover, chat seksueel geweld) waar slachtoffers van geweld terecht kunnen. Maar vraag (qua bereikbaarheid en specialisatie) en aanbod zijn hierbij niet volledig op elkaar afgestemd.

Hetzelfde geldt voor de hulpverlening waar deze hulplijnen naar kunnen doorverwijzen of waar slachtoffers eventueel rechtstreeks aankloppen. Het is daarbij bovendien belangrijk dat de beschikbare therapeuten goed opgeleid zijn rond seksueel geweld en traumatherapie zodat slachtoffers (meteen) de hulp krijgen die ze nodig hebben.²⁴

“De bereidheid van slachtoffers van seksueel geweld om aangifte te doen bij politie is dan ook uiterst laag. Zo zou naar schatting 90% van de gevallen van seksueel geweld niet worden aangegeven.”

Maar ook voor daders

Ook voor gespecialiseerde daderbegeleiding (zowel ambulante als residentiële) is er niet in elke regio een passend of voldoende aanbod.²⁵ Zeker voor specifieke deelgroepen - de hoog risicocategorie met nood aan hoge beveiligingsgraad en intensieve opvolging, ontkenners (bij gerechtelijk opgelegde hulp) zedendaders met een hoge psychopathiescore, een agressieproblematiek of een verstandelijke beperking - is het aanbod te beperkt.²⁶

Daarom vermeldt de conceptnota van het begeleidingscomité bij het samenwerkingsakkoord rond de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik ook dat de dader door versnippering van en beperkte capaciteit binnen het gespecialiseerd hulpaanbod terecht komt bij het hulpaanbod dat lokaal beschikbaar is.

De geboden begeleiding of behandeling wordt bijgevolg meer afgestemd op de gepleegde feiten en het beschikbare hulpaanbod dan op de problematiek van de cliënt. Daarnaast is de toegang voor zedendaders tot de reguliere hulpverlening, volgens het principe 'regulier waar kan, forensisch waar nodig', eveneens niet altijd even evident.

Dat komt omdat vaak gedacht wordt dat zedendaders hoe dan ook recidiveren en dus een hoog recidiverisico hebben, maar dat is niet steeds het geval.²⁷ Het is immers wetenschappelijk bewezen dat slechts een minderheid recidiveert en dat met doelgerichte evidence-based dadertherapie (bij gemiddeld en hoog risico daders want intensieve dadertherapie bij laag risico daders werkt contraproductief) deze groep nog verder kan verkleind worden.

Risicotaxatie met de juiste instrumenten en afgenomen door opgeleide professionals kan hier het verschil maken.²⁸ Via deze instrumenten kan het risico op herval ingeschat en een behandeling op maat voorgesteld worden.²⁹ Het is daarom belangrijk dat er meer gebruik gemaakt wordt van deze risicotaxatie-instrumenten, zowel in de gerechtelijke wereld als in de hulpverlening waardoor middelen niet het meest efficiënt ingezet worden.³⁰

“Risicotaxatie met de juiste instrumenten en afgenomen door opgeleide professionals kan hier het verschil maken.”

Daarenboven zou een hoog recidiverisico geen reden tot weigering mogen zijn. Ook 90% van de gedetineerde daders keert ooit terug naar de samenleving.

Doordat er voor bepaalde groepen geen aangepast aanbod voorhanden is en het in behandeling gaan vaak een voorwaarde is voor het toekennen van voorwaardelijke invrijheidstelling, komen een deel van de gedetineerde daders zonder begeleiding na strafeinde gewoon op straat.³¹ We hebben er dus alle baat bij dat alle zedendaders behandeld worden voor hun problemen.

Ook voor minderjarige daders van seksueel grensoverschrijdend gedrag is er niet in elke regio een passend of voldoende gespecialiseerd hulpaanbod.³² Het is belangrijk om hierop vanuit de hulpverlening structureel en tijdig in te grijpen omdat zo vermeden kan worden dat het seksueel geweld escaleert eens ze volwassen zijn.

Inzetten op preventie

Het is dus belangrijk dat in zedendaders geïnvesteerd wordt, want enkel zo kunnen (nieuwe) slachtoffers voorkomen worden. Investeren betekent dan ook preventief werken.

Preventief werken met potentiële daders, maar ook met de hele samenleving. Er heerst bijvoorbeeld nog steeds, in alle generaties en zelfs bij hulpverleners, een taboe omtrent het spreken over seksualiteit, het aangeven en respecteren van grenzen daarbij en de impact ervan wanneer deze grenzen overschreden worden.

Dit taboe doorbreken door hier onder andere van jongs af in het onderwijs aandacht aan te besteden, zou al een hele stap voorwaarts betekenen. Ook bij personen met een handicap moet dit thema bespreekbaar zijn. Seks is immers een basisbehoefte, voor iedereen, en personen met een handicap hebben net dezelfde seksuele rechten als iedere andere persoon. Daarnaast blijkt uit onderzoek dat vrouwen met een handicap meer dan andere vrouwen dreigen misbruikt te worden.³³

Het is dus ook, en zelfs in het bijzonder, voor personen met een handicap noodzakelijk dat zij leren omgaan met gevoelens van opwinding en verlangen, leren grenzen aangeven en grenzen respecteren, durven praten over seksualiteit en relaties enz. zodat ze net zoals iedereen op een gezonde manier seksualiteit kunnen beleven.

Daarnaast is het essentieel om ook aandacht te hebben voor de rol van sociale media bij de seksuele ontwikkeling van jongeren. De digitale evolutie heeft ons namelijk in snelheid ingehaald waardoor de focus vaak eenzijdig gericht is op de gevaren van sociale media (bv. in het risico op seksueel misbruik).

Er moet ook aandacht zijn voor de positieve rol die sociale media kan spelen in de seksuele ontwikkeling van jongeren. Sexting bijvoorbeeld behoort vandaag tot de normale seksuele ontwikkeling van jongeren die zijn opgegroeid in een wereld waar sociale media een belangrijke plaats heeft ingenomen.³⁴

Door die eenzijdige focus op de gevaren eindig je al snel in een discours van “eigen schuld dikke bult” wanneer bijvoorbeeld een vrijwillig toegezonden naaktfoto door de ontvanger verspreid wordt over de hele school en, door de eigenschappen van het internet, over de hele wereld.

Het is hier niet diegene die de foto in eerste instantie genomen heeft, en in

“Het is dus belangrijk dat in zedendaders geïnvesteerd wordt, want enkel zo kunnen (nieuwe) slachtoffers voorkomen worden. Investeren betekent dan ook preventief werken.”

vertrouwen gedeeld heeft met iemand, die op zijn verantwoordelijkheid dient gewezen te worden, maar net de persoon die het vertrouwen geschonden heeft door de foto te verspreiden.

Ook bij volwassenen speelt de rol van sociale media in hun seksualiteitsbeleving. Het Kenniscentrum Mediawijsheid bijvoorbeeld zet hier alvast, voor wat beide doelgroepen betreft, op in.

In lijn met dit “eigen schuld dikke bult” discours, heersen er ook nog tal van andere mythes rond seksueel geweld.³⁵ Zo denken veel mensen bij een verkrachting aan de vreemde enge man die plots tevoorschijn komt uit de bosjes die bovendien veel geweld gebruikt.

Maar de verkrachter is in drie vierde van de gevallen net iemand die het slachtoffer kent, bijvoorbeeld een familielid of een collega. Een ander voorbeeld van zo’n mythe is dat het slachtoffer het zelf gezocht zou hebben want “haar rokje was wel heel erg kort”, “ze heeft het zelf uitgelokt”, maar verkrachters kiezen hun slachtoffer niet op basis van hun uiterlijk of hun kleding.

Ze zoeken naar een persoon waarvan ze vermoeden dat hij deze kan misbruiken. En ook mannen kunnen, in tegenstelling wat vaak gedacht wordt, verkracht worden. Het zijn maar enkele voorbeelden van de talloze mythes die nog steeds leven in onze westerse samenleving. Hoog tijd om daar in het kader van preventie komaf mee te maken.

“Maar de verkrachter is in drie vierde van de gevallen net iemand die het slachtoffer kent, bijvoorbeeld een familielid of een collega.”

Verder bouwen op goede praktijken

De voorbije jaren zijn er wel al heel wat initiatieven genomen om met deze problematiek aan de slag te gaan.³⁶ In de meeste gevallen zijn dit initiatieven die zich richten op slachtoffers. Zo werd in 2012 bijvoorbeeld de hulplijn 1712 opgericht. Deze hulplijn is telefonisch en via chat bereikbaar voor elke burger die vragen heeft over geweld, misbruik en (kinder)mishandeling.

Om begeleiders van kinderen en jongeren te ondersteunen in het bespreekbaar maken van, het correct inschatten van en gepast reageren op seksueel gedrag, ontwikkelde Sensoa, het Vlaams expertisecentrum voor seksuele gezondheid, het vlaggensysteem, en werken ze momenteel aan een versie voor begeleiders van volwassenen in de zorg.

Naar aanleiding van getuigenissen van geweld en misbruik in het verleden werd in 2014 de resolutie betreffende de erkenning van de slachtoffers van historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het omgaan met geweld in het algemeen aangenomen waardoor de erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch geweld in het leven werd geroepen.

In 2018 kreeg de Genderkamer van de Vlaamse Ombudsdienst de

#metoo-opdracht toegewezen. Zo kunnen personen die betrokken zijn bij grensoverschrijdend gedrag in de cultuur- en audiovisuele sector er meldingen doen en bieden ze maatwerk aan met oog op herstel.

Ook op het vlak van het integriteitsbeleid binnen jeugdzorg-, welzijns- en gezondheidsvoorzieningen werden belangrijke stappen gezet met de invoering van een referentiekader, een procedure voor preventie en detectie en een meldingsplicht bij seksueel grensoverschrijdend gedrag. In de sport- en jeugdsector werden er dan weer aanspreekpunten integriteit aangesteld en opgeleid als deel van een breder integriteitsbeleid.

Sporters, hun ouders, begeleiders of andere betrokkenen kunnen bij hen terecht met een vraag, vermoeden of klacht over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag of lichamelijke en seksuele integriteit. In heel wat sectoren (bv. sport, jeugd en gelijke kansen) werken ze momenteel aan het decretaal verankeren van het voeren van een integriteitsbeleid als subsidiëringsvoorwaarde. Ook werd in 2018 de website 'grenslijn.be' ontwikkeld als kennisplatform rond grensoverschrijdend gedrag voor professionals en vrijwilligers.

Wat initiatieven die op (potentiële) daders gericht zijn betreft, is het belangrijk te vermelden dat in 1998 gespecialiseerde behandelcentra erkend werden binnen de geestelijke gezondheidszorg en het algemeen welzijnswerk. Sinds 2011 wordt ook gewerkt met de COSA-methodiek bij een centrum algemeen welzijnswerk (CAW), en later ook bij een centrum geestelijke gezondheidszorg (CGG). In deze methodiek worden vrijwilligers ingezet en ondersteund om seksuele delinquenten te helpen bij hun re-integratie in de samenleving. In 2017 werd de hulp- en chatlijn Stop it Now! voor personen met pedofiele gevoelens gelanceerd. Deze hulplijn biedt een luisterend oor, informatie, advies en ondersteuning aan personen die zich zorgen maken over hun gevoelens of gedrag naar minderjarigen, alsook aan hun naasten.

Daarnaast wil Stop it Now! de stap naar de gepaste hulp, wanneer nodig, verkleinen. In 2018 voegden ze een zelfhulpmodule aan hun website toe voor mensen die zich zorgen maken over het bekijken van kinderporno. Door onlinehulp aan te bieden willen ze preventief werken en misbruik voorkomen.

Maar het kan altijd beter

Er wordt vandaag al meer stilgestaan bij het daderperspectief in de aanpak van seksueel geweld, maar het kan en moet beter. Ook wat de slachtoffergerichte aanpak betreft vraagt het beleid nog versterking. Daarom richt dit actieplan zich op drie strategische doelstellingen voor een versterkt horizontaal beleid met betrekking tot de aanpak van seksueel geweld

Drie strategische doelstellingen voor een versterkt horizontaal beleid

Bij de opmaak van dit plan werd steeds vertrokken vanuit de noden van het slachtoffer en werd een beleidsdomein-overschrijdende aanpak beoogd om de strijd tegen seksueel geweld te versterken. Zo werden er drie strategische doelstellingen geformuleerd met bijhorende operationele doelstellingen en concrete acties. Ondanks de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek in de omgevingsanalyse, werd er bewust voor gekozen om er geen doelstelling over op te nemen. Momenteel lopen er namelijk al twee grootschalige onderzoeken rond dit thema.³⁷ Daarom wachten we de resultaten van deze twee onderzoeken af en nemen we deze mee in de evaluatie van het actieplan zodat er indien nodig nieuwe acties geformuleerd kunnen worden.

De acties zelf focussen zich enerzijds op structuren, protocollen en overleg met oog op het verbeteren van de aanpak van seksueel geweld en anderzijds specifiek op burgers (incl. slachtoffers en daders) en professionals om hun situatie te verbeteren. Bovendien mogen we nooit uitgaan van evidenties met betrekking tot deze thematiek. Het is dus belangrijk om dingen te benoemen zodat we ook op het eerste zicht meer evidente acties duidelijk kunnen opvolgen en daar een verantwoording voor vragen.

Verder werd getracht de problematiek zoveel mogelijk integraal en gecoördineerd aan te pakken zonder de specificiteit van de verschillende betrokken sectoren te verliezen. Zo wordt ook, los van de acties die zich specifiek richten tot bepaalde doelgroepen van burgers, bij de uitvoering van de acties bijzondere aandacht besteed aan een aantal doelgroepen zoals personen met een handicap, ouderen, kinderen, jongeren, personen zonder wettig verblijf, asielzoekers en LGBTQ+. Verder krijgen de aspecten digitalisering, communicatie, taal en cultuur eveneens bijzondere aandacht bij de uitvoering van de acties.

Met dit actieplan engageren de betrokken ministers zich tot uitvoering van de geformuleerde acties in de periode 2020-2024 met, waar nodig, het gepaste budget. Om de coördinatie van de opgenomen acties – in hoofdzaak deze waarbij meerdere ministers betrokken zijn – te verzekeren, wordt op interkabinetsniveau een werkgroep opgesteld, geleid door de minister van Justitie en Handhaving, die instaat voor de concrete opvolging van het actieplan.

De minister van Justitie en Handhaving zal als coördinerende minister ook een actieve coördinerende rol opnemen in de uitvoering en opvolging van dit plan om ten allen tijde afstemming te garanderen, het overzicht te bewaren en, gezien de veelheid aan acties, doelgroepen en contexten, overlap in uitvoering te vermijden. Jaarlijks zullen de vakministers via

hun beleids- en begrotingstoelichting rapporteren over de uitvoering van dit actieplan. In 2022 wordt op basis daarvan een tussentijdse evaluatie opgemaakt en wordt het plan geüpdatet zodat acties kunnen bijgestuurd en nieuwe acties toegevoegd worden. In 2024 wordt er een eindevaluatie met impactanalyse opgemaakt.

SD 1. We investeren gericht in preventie en maken burgers (incl. slachtoffers en daders) en professionals wegwijs als ze informatie of ondersteuning zoeken.

Informatie over seksueel geweld blijkt op dit moment niet optimaal toegankelijk en vrij versnipperd te zijn. Het is bovendien voor de burger niet altijd duidelijk hoe kwaliteitsvol de informatie is. Het is echter cruciaal, zeker voor het thema seksueel geweld, dat slachtoffers snel de informatie vinden die ze nodig hebben. Ook voor potentiële daders is het belangrijk dat ze snel info vinden over waar ze terecht kunnen voor bijvoorbeeld ondersteuning en hulpverlening.

We investeren daartoe verder in instrumenten zodat burgers in het algemeen, en meer in het bijzonder slachtoffers en daders van seksueel geweld, op een snelle, vlotte en toegankelijke manier informatie vinden over seksueel geweld. Daarbij gaat enerzijds aandacht naar het thema op zich, maar wordt ook een overzicht gegeven van diensten, organisaties, experts waar slachtoffers en/of daders verder geholpen kunnen worden. We maken alle burgers, maar ook de media, gevoeliger voor het thema seksueel geweld. We benadrukken het belang van (aandacht voor) de problematiek, doorbreken mythes en taboes rond (het spreken over) seksueel geweld en nodigen betrokkenen uit om niet langer te zwijgen en om gericht hulp te zoeken. Het onderwijs, startende van bij het kleuteronderwijs, neemt zijn rol op om van jongs af aan in te zetten op emotionele, relationele en seksuele opvoeding die generaliseert en normaliseert met aandacht voor de rol van sociale media en mediawijsheid. Hierdoor wordt het bewustzijn rond wederzijds respect en zelfbeschikking vergroot.

OD 1.1. We informeren en sensibiliseren burgers (incl. slachtoffers en daders) en professionals door duidelijke informatie te verspreiden.

1. In overleg met het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen wordt onderzocht of en hoe hun reeds bestaande website 'www.seksueelgeweld.be' kan uitgebouwd worden tot dé website rond het thema seksueel geweld met verwijzingen naar al de reeds bestaande websites met info rond seksueel geweld zodat enerzijds alle info steeds actueel en eenduidig blijft en anderzijds de informatie voor de burger gebundeld wordt. In de omgekeerde richting wordt daarom ook op andere websites die betrekking hebben op of linken hebben met het thema seksueel geweld de verwijzing gemaakt naar de website 'www.seksueelgeweld.be'.

De website 'www.seksueelgeweld.be' vormt dé bron waar zowel de burger in het algemeen, maar in de eerste plaats slachtoffers

en daders van seksueel geweld, duidelijke en toegankelijke informatie vinden over de thematiek. Deze website geeft inhoudelijke verduidelijking over het thema en verwijst gericht naar een passend (hulp)aanbod. Hij bevat met andere woorden een overzicht voor zowel slachtoffers als daders, zowel minder- als meerderjarig, met alle mogelijke (gespecialiseerde) organisaties en hulplijnen die een aanbod hebben voor seksueel geweld. Dit overzicht geeft bovendien duidelijk weer wie, wanneer, voor wat, waar terecht kan.

Trekkende minister(s)	- Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	- Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen - Minister van Brussel, Jeugd en Media - Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand - Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management
Timing	2020-2024

2. Via de website 'WatWat.be' wordt actuele informatie ter beschikking gesteld aan kinderen en jongeren over thema's zoals seksueel grensoverschrijdend gedrag, relaties en seksualiteit. Hetzelfde gebeurt voor de website 'Grenslijn.be' – die binnenkort overgaat in 'Grenswijs.be' – die zich richt op professionals en vrijwilligers die met kinderen of jongeren werken en denken dat hun grenzen overschreden worden. Belangrijke partners, waaronder Awel, Pimento en Sensoa, staan in voor het aanleveren van de nodige content met betrekking tot die thema's. Deze organisaties vertrekken hiervoor van vragen die leven bij kinderen en jongeren en spelen in op de actualiteit, onder meer door middel van campagnes.

Trekkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

3. Er wordt ingezet op veilig internetten en online mediagebruik door de dialoog op te starten tussen de experts en partnerorganisaties zoals Child Focus, Ketnet en Mediagewijs. Deze dialoog leidt tot op elkaar afgestemde informatie, richtlijnen, tools voor een veilig, verantwoord, kritisch en bewust mediagebruik. Daarnaast wordt er verder werk gemaakt van de toegankelijkheid en bekendheid van de websites van deze organisaties, aangepast aan verschillende doelgroepen (waaronder kinderen en jongeren, volwassenen, professionals...)

Trekkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2023

4. Er wordt samen met experts ingezet op de versterking van de integriteit van kinderen en jongeren, met bijzondere aandacht voor de wisselwerking tussen de offline en online leefwereld. In het kader van een integraal integriteitsbeleid worden onder meer tools, methodieken en vormen versterkt respectievelijk ontwikkeld met oog op kennisopbouw, mediawijsheid en weerbaarheid bij kinderen en jongeren bij problematische situaties van sexting, sextortion, seksuele intimidatie, grooming enz.

Trekkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

5. Als vervolg op de publiekscampagne 'Is 't oké?', zullen Sensoa en enkele andere partners, inzetten op steden en gemeenten en een methodiek ontwikkelen om in te gaan op seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimtes. In deze vervolgmethode zal het accent op omstaanders liggen.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2023

6. Stop it Now! verspreidt de handleiding 'start het gesprek' om mensen, die bezorgdheden hebben rond het seksuele gedrag of de seksuele interesses van iemand uit hun omgeving, te helpen het gesprek met hen aan te gaan.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

7. In overleg met de relevante (media)partners wordt onderzocht hoe bij berichtgeving waarbij de inhoud gerelateerd is aan seksueel geweld, verwezen kan worden naar de betrokken hulpverlening (1712, chatbox 'Nu praat ik erover', Zorgcentra na Seksueel Geweld, ...) naar voorbeeld van de richtlijnen over berichtgeving rond zelfdoding (1813).

Trekkende minister(s)	- Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding - Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

OD 1.2. We lanceren bewustmakings- en sensibiliserings campagnes voor het grote publiek, maar ook gericht op specifieke doelgroepen en in specifieke contexten.

8. Periodiek worden er samen met partners op het terrein campagnes voorzien met bijzondere aandacht voor de problematiek van seksueel geweld.
- a) Doorheen de legislatuur gaat het bijvoorbeeld over volgende thema's:
- Het doorbreken van mythes over seksueel geweld
 - Het stellen van grenzen/het geven van toestemming
 - De impact van het niet respecteren van elkaars grenzen/seksueel geweld
 - Het belang van het zoeken van hulp zowel als slachtoffer als (potentiële) dader
 - Het belang van het melden/klacht neerleggen
 - Getuige zijn van seksueel geweld
 - Intrafamiliaal seksueel geweld
 - Seksuele relaties en sociale media
- b) Doorheen de legislatuur richten deze campagnes zich op bijvoorbeeld volgende doelgroepen:
- Personen met een handicap
 - Minderjarigen
 - Studenten
 - Ouderen
 - LGBTQ+
 - Personen zonder wettig verblijf
 - Asielzoekers
 - (Potentiële) daders
 - Getuigen en omstaanders
 - Naastbestaanden en peers
 - Professionals die als in aanraking komen met seksueel geweld
 - Beroepsgroepen die in aanraking kunnen komen met seksueel geweld en/of goed geplaatst zijn om seksueel geweld te detecteren zoals

- leraars, maatschappelijk werkers, zorgpersoneel, opvoeders/begeleiders, sportbegeleiders, ...
- c) Doorheen de legislatuur vinden deze campagnes plaats in bijvoorbeeld volgende contexten:
- Jeugdvoorzieningen
 - Woonzorgcentra
 - Voorzieningen voor personen met een handicap
 - Asielcentra
 - Sportsector
 - Jeugdsector (bv. jeugdbewegingen)
 - Cultuursector
 - Onderwijsinstellingen (zowel gericht op leerlingen, leerkrachten als de omkadering)

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	• Minister van Brussel, Jeugd en Media • Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen • Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand • Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management
Timing	Jaarlijks

9. Er wordt een overzicht bewaard van alle georganiseerde campagnes en ze worden zoveel als mogelijk op elkaar afgestemd.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	• Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding • Minister van Brussel, Jeugd en Media • Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen • Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand • Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management
Timing	2020-2024

10. Lokale besturen worden gestimuleerd om in te zetten op sensibilisering rond seksueel geweld. Via de nieuwsbrief lokaal gelijkekansenbeleid worden lokale besturen aangemoedigd om de website (cfr. actie 1) over seksueel geweld op de lokale website te vermelden en worden goede praktijkvoorbeelden zoals lokale campagnes ter bestrijding van seksueel geweld gedeeld. Ook via het lerend netwerk van de centrumsteden worden goede praktijkvoorbeelden gedeeld.

Dit gebeurt in samenspraak met het aanwezige hulp- en dienstverleningsaanbod zodat zij de deze acties kunnen ondersteunen, kunnen nagaan of zij op de juiste manier worden vermeld en zich eventueel kunnen organiseren op een mogelijk verhoogde instroom.

Trekkende minister(s)	Minister van Binnenlands Bestuur , Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

11. Lokale besturen worden aangemoedigd om het thema seksueel geweld op te nemen in relevante veiligheidsplannen. Goede praktijken worden verzameld en bij lokale besturen gepromoot.

Trekkende minister(s)	Minister van Binnenlands Bestuur , Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

12. Vanuit Vlaanderen wordt seksueel geweld als prioriteit naar voor geschoven in de Kadernota Integrale Veiligheid en de federale actieplannen die hiertoe bijdragen zoals het Nationaal Veiligheidsplan.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

OD 1.3. We investeren in emotionele, relationele en seksuele vorming zowel in scholen als in voorzieningen voor personen met een handicap met steeds voldoende aandacht voor de meest kwetsbare groepen.

13. Het onderwijs, startende van bij het kleuteronderwijs, neemt zijn rol op om van jongs af aan in te zetten op emotionele, relationele en seksuele opvoeding die generaliseert en normaliseert met aandacht voor de rol van sociale media en mediawijsheid. We verzekeren dat er voldoende aandacht is voor emotionele, relationele en seksuele vorming in de eindtermen van het basisonderwijs en het buitengewoon onderwijs, naar analogie met de nieuwe eindtermen voor het secundair onderwijs.

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

14. In samenwerking met Sensoa wordt op KlasCement een themapagina ontwikkeld voor lesmateriaal over seksueel geweld. Op die manier wordt het lesmateriaal meer zichtbaar en toegankelijk. Volgende thema's kunnen daarbij aan bod komen:
- Het bespreekbaar maken van seksualiteit met zowel leeftijdsgenoten als gezagsfiguren zoals leerkrachten en ouders
 - Seksuele relaties en sociale media (inclusief mediawijsheid)
 - Genderstereotypen en relaties, promoten van niet-gewelddadige modellen van mannelijkheid
 - Het stellen van grenzen/het geven van toestemming
 - De impact van het niet respecteren van elkaars grenzen/seksueel geweld
 - Het belang van het zoeken van hulp zowel als slachtoffer als (potentiële) dader
 - Mythes over seksueel geweld

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

15. Voor de Vlaamse secundaire scholen, hogescholen en universiteiten wordt een gerichte sensibiliseringsmodule (bv. een tentoonstelling, een toneelstuk, ...) voorzien die onder andere gericht is op het doorbreken van mythes rond seksueel geweld. Hierbij wordt ook omkadering voorzien zodat leerlingen weten waar ze terecht kunnen voor hulp en ondersteuning.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Timing	2020-2024

16. Het bestaande aanbod van relationele en seksuele vorming voor personen met een handicap in het onderwijs wordt onder de loep genomen om lacunes te detecteren. Op basis van deze analyse wordt er geïnvesteerd in specifieke leerpakketten rond emotionele, relationele en seksuele beleving op maat voor personen met een handicap die ook gebruikt kunnen worden

in voorzieningen. Hierbij wordt ingezet op het aanleren van seksuele en relationele vaardigheden (bijvoorbeeld het stellen en respecteren van grenzen, maar ook weten wat kan en niet kan).

Trekkende minister(s)	- Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding - Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
Meewerkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Timing	2020-2024

OD 1.4. We investeren in de bekendmaking, professionalisering en uitbreiding van hulplijnen en meldpunten.

17. De bekendheid van alle hulplijnen, waaronder '1712', 'chat seksueel geweld' en 'Nu praat ik erover', wordt bij de brede bevolking vergroot door onder andere het lanceren van campagnes. Daarnaast worden de hulplijnen via gerichte acties ook bekender gemaakt bij bepaalde kwetsbare doelgroepen zoals minderjarigen, ouderen, personen met een handicap, LGBTQ+, personen zonder wettig verblijf en asielzoekers. Daarbij wordt het duidelijk gemaakt wie, wanneer voor wat, waar terecht kan.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	Jaarlijks

18. De hulplijn 'Stop it Now!' zet verder in op de bekendmaking van hun aanbod (chat, zelfhulpmodule, opleidingen, ...) door onder andere het opzetten van een jaarlijkse campagne, advertenties op sociale media en alert te reageren op berichten in de media. De website 'Stoppen is mogelijk' met een zelfhulpmodule voor mensen die zich zorgen maken over het bekijken van kinderporno wordt gebruiksvriendelijk gemaakt.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	Jaarlijks

19. De hulplijnen stemmen zo optimaal mogelijk op elkaar af, werken samen en zorgen voor één digitaal kader waaronder alle hulplijnen en chatboxen met betrekking tot hulpverlening aan elkaar gekoppeld worden voor maximale doorverwijzing.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Timing	2020-2024

20. De chat seksueel geweld die momenteel federaal ingebed is bij de Zorgcentra na Seksueel Geweld, wordt overgeheveld naar Vlaanderen. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de reeds bestaande hulplijnen en wordt een warme doorverwijzing van en naar deze hulplijnen voorzien.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Timing	2020-2024

21. De toegankelijkheid van de tele- en chathulplijn en bijhorende website van 1712 wordt geëvalueerd. Ook de openingsuren worden daarbij bekeken en zo nodig aangepast. Daarnaast wordt geïnvesteerd in kwaliteitsbevordering van de werking van 1712 en wordt de 1712-chat verder uitgebouwd.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2021-2022

22. De toegankelijkheid van de chat en de website voor minderjarigen met vragen over seksueel geweld 'Nu praat ik erover' wordt geëvalueerd. Ook de openingsuren worden daarbij bekeken en zo nodig aangepast. Daarnaast wordt geïnvesteerd in kwaliteitsbevordering van de werking van 'Nu praat ik erover'.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

23. De resultaten van de hulplijn 'Stop it Now!' worden geëvalueerd en er wordt, in geval van een gunstige evaluatie, onderzocht hoe de hulplijn structureel kan ingebed worden. Daarnaast rapporteren de gespecialiseerde voorzieningen die werken rond daders van seksueel geweld aan 'Stop it Now!' over het aantal opgestarte dossiers na doorverwijzing vanuit 'Stop it Now!' om meer zicht te krijgen op de impact van de hulplijn voor wat betreft het opstarten van hulpverleningstrajecten.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

SD 2. We zetten in op gepaste maatregelen als seksueel geweld zich daadwerkelijk voordoet, waarbij we investeren in slachtoffers, maar ook in daders.

Aan slachtoffers van zowel acuut als niet-acuut seksueel geweld bieden we op een laagdrempelige manier professionele en gespecialiseerde ondersteuning, begeleiding en behandeling die aangepast is aan hun noden op praktisch, emotioneel, juridisch, sociaal en psychologisch vlak. Deze hulp versterkt het slachtoffer en draagt zoveel als mogelijk bij tot het beperken en herstellen van de opgelopen schade en het voorkomen van secundaire victimisatie en nieuw slachtofferschap.

Daarnaast moet er, om nieuwe slachtoffers te voorkomen, ook geïnvesteerd worden in daders. Een gepaste monitoring en behandeling van de daders draagt namelijk bij tot het zoveel als mogelijk voorkomen van terugval en slachtofferschap. Daarom moet er waar het huidige aanbod voor slachtoffers en daders momenteel tekort schiet, zowel qua inhoud als qua capaciteit, gezocht worden naar oplossingen. Afstemming en communicatie over dit aanbod zijn bovendien belangrijk zodat het zowel voor henzelf als voor de professionals duidelijk is waar ze voor welke ondersteuning, begeleiding of behandeling terecht kunnen.

OD 2.1. We optimaliseren het professionele hulpverlenend aanbod voor slachtoffers van seksueel geweld.

24. De samenwerking tussen de bestaande diensten met een hulpverlenend aanbod zorgt op vele plaatsen en in vele gevallen voor een integrale aanpak. Toch merken we dat er is in de praktijk nog vooruitgang kan worden gemaakt. Daarom zullen we een doorgedreven analyse maken van de lacunes in het aanbod en alle estande diensten met een hulpverlenend aanbod voor slachtoffers van seksueel geweld (CAW, CGG, Vertrouwenscentra Kindermishandeling,...) stimuleren om hun aanbod zoveel als mogelijk op elkaar af te stemmen. Hierbij vertrekt men steeds vanuit het oogpunt van het slachtoffer. Ook de samenwerking met de Zorgcentra na Seksueel Geweld wordt, in overleg met de bevoegde federale minister(s), hierin meegenomen.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

25. Alle bestaande diensten met een eerstelijnsaanbod voor slachtoffers van seksueel geweld zoals CAW en Vertrouwenscentra Kindermishandeling zetten in op de bekendmaking (bijvoorbeeld door zich online te profileren, het aanbod te vermelden in de sociale kaart en op de 'website www.seksueelgeweld.be', in te

zetten op netwerking enz.) van hun op elkaar afgestemd aanbod bij (potentiële) slachtoffers zodat het voor hen duidelijk is waar ze wanneer voor wat terecht kunnen. Hierbij wordt bijzondere aandacht geschonken aan het bereiken van minderjarigen, ouderen, personen met een handicap, LGBTQ+, personen zonder papieren en asielzoekers.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

26. Er wordt één aanspreekpunt verontrusting in de jeugdhulp voorzien, geënt op de werking van de Vertrouwenscentra Kindermishandeling en de Ondersteuningscentra Jeugdzorg.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2022

27. De subsidie voor de werking van Aditi wordt structureel verankerd. Aditi zorgt voor advies, informatie en ondersteuning rond seksualiteit (inclusief seksuele dienstverlening) voor personen met een handicap en ouderen en organiseert ook vorming en ondersteuning voor professionals die werken met deze doelgroep.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

OD 2.2. We zetten in op een kwalitatieve omkadering van slachtoffers van seksueel geweld door niet-professionelen zoals vrijwilligers en ervaringsdeskundigen.

28. De werking van de 'Erkennings- en bemiddelingscommissie voor slachtoffers van historisch misbruik' wordt verder uitgebouwd, waarbij het toepassingsgebied wordt uitgebreid, en permanent ingebed.

Trekkende minister(s)	- Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	- Minister van Brussel, Jeugd en Media - Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand - Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management
Timing	2020-2021

29. De noden op het terrein wat betreft lotgenotencontacten voor slachtoffers van seksueel geweld worden in kaart gebracht. Het aanbod van lotgenotencontacten wordt verruimd en afgestemd op de noden op het terrein. Om regionaal gespreide lotgenotencontacten te organiseren, worden belangenverenigingen voor slachtoffers van seksueel geweld ondersteund. De meerwaarde van de ervaringsdeskundigheid in dit specifieke hulpaanbod wordt erkend.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

OD 2.3. We investeren in sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden in het belang van het slachtoffer.

30. Wanneer een slachtoffer met een dossier bij een Zorgcentrum na Seksueel Geweld klacht indient bij de politie met betrekking tot feiten in dat dossier, wordt, naar analogie met de ministeriële richtlijn betreffende de seksuele agressie set, de dienst slachtofferonthaal binnen de justitiehuisen automatisch gevat door de procureur des Konings. De betrokken justitieassistent slachtofferonthaal neemt tijdens de hele gerechtelijke procedure een outreachende en aanklappende houding aan bij de ondersteuning en begeleiding van het slachtoffer van seksueel geweld. De dienst slachtofferonthaal is een volwaardige partner van deze Zorgcentra wat geformaliseerd wordt in het samenwerkingsakkoord dat per Zorgcentrum wordt opgesteld. In dat kader wordt samen met de bevoegde federale minister(s) onderzocht of de dienst slachtofferonthaal fysiek een plaats kan krijgen in het Zorgcentrum.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

31. Bij de Commissies Juridische Bijstand worden advocaten extra opgeleid rond het thema seksueel geweld (incl. werking Zorgcentra na Seksueel Geweld). De dienstverlening van deze advocaten wordt in het kader van hun opdracht bij de Commissies Juridische Bijstand door de Zorgcentra actief aangeboden bij de slachtoffers die zich daar aanmelden wanneer zij vragen hebben rond juridische thema's. In dat kader wordt samen met de bevoegde federale minister(s) onderzocht of deze advocaten fysiek een plaats kunnen krijgen in het Zorgcentrum.

De bekendheid van de dienstverlening van de gespecialiseerde advocaten van de Commissies Juridische Bijstand wordt bij de brede bevolking verbreed door campagnes te lanceren.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

32. Het samenwerkingsakkoord van 7 april 1998 tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg wordt geëvalueerd en volledig herdacht vanuit het perspectief van de noden van het slachtoffer.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2022

33. Het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht zet slachtoffers van minderjarige daders meer centraal. Zo kunnen slachtoffers van bijvoorbeeld seksueel geweld in alle fasen van de rechtspleging betrokken worden bij een bemiddelingsaanbod door de Vlaamse bemiddelingsdiensten (binnen de HCA-diensten). Daarnaast wordt er een uitvoeringsbesluit uitgewerkt om te voorzien in de mogelijkheid om slachtoffers te informeren als een minderjarige een gesloten instelling verlaat.

Trekkende minister(s)	- Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

OD 2.4. We investeren in de ondersteuning van het cliëntsysteem vanuit een systeemgerichte aanpak.

34. Het project Integrale Respons op Intrafamiliaal Seksueel misbruik (IRIS-project) biedt geïntegreerde contextuele zorg voor alle betrokkenen bij intrafamiliaal seksueel misbruik door de hulpverlening gericht op het slachtoffer en andere kinderen binnen het gezinssysteem, begeleiding van de niet-misbruikende ouder en de hulpverlening gericht op de dader op elkaar af te stemmen. Het primaire doel van het project is het installeren van veiligheid én zorg voor kinderen binnen een (gebroken) gezinssysteem waar een dader deel van uitmaakt. In de regio Noord West-Vlaanderen reactiveren we het IRIS-project zodat we na de projectfase zicht krijgen op mogelijke opportuniteiten om deze samenwerkingsvorm gebiedsdekkend te maken in Vlaanderen en in te bedden in de nieuwe IFG-centra (cfr. actie 35).

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2023

35. De mogelijkheden om verder te investeren in een intersectorale en systeemgerichte aanpak van intrafamiliaal (seksueel) geweld (IFG) worden onderzocht aan de hand van een wetenschappelijke onderzoek. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan intrafamiliaal seksueel geweld, wordt vertrokken vanuit de bestaande systemen van ketenaanpak en Family Justice Centers en bekijken we of en hoe we kunnen evolueren naar intersectorale, multidisciplinaire, rechtstreeks toegankelijke en gebiedsdekkende IFG-centra. Op die manier is het voor elk gezin in een situatie van intrafamiliaal (seksueel) geweld duidelijk waar ze terecht kunnen. Bij dit onderzoek worden alle stakeholders betrokken zodat er tot een gedragen resultaat kan gekomen worden. Bovendien zullen alle medewerkers van deze IFG-centra gevormd worden rond het thema intrafamiliaal seksueel geweld. In tussentijd wordt de ketenaanpak verder gebiedsdekkend gemaakt.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	- Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding - Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
Timing	2020-2021

36. Het aanbod slachtofferhulp richt zich niet uitsluitend tot de slachtoffers zelf maar ook naastbestaanden of de context van slachtoffers kunnen zich (mee) aanmelden. Bij het onthaal van slachtoffers en hun context wordt in samenspraak bekeken welke hulp nodig/wenselijk is. In dit kader van het aanbod slachtofferhulp binnen de CAW wordt geëvalueerd hoe we meer kunnen inzetten op partners en familieleden van slachtoffers van seksueel geweld.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

OD 2.5. We implementeren het gebruik van wetenschappelijk onderbouwde en gevalideerde risicotaxatie-instrumenten voor daders van seksueel geweld bij de justitiehuizen.

37. Er wordt ingezet op wetenschappelijk onderbouwde risicotaxatie-instrumenten, alsook specifieke opleidingen hiervoor, die aansluiten bij de dagelijkse realiteit van de justitieassistent. Deze instrumenten dragen bij tot het structureren en onderbouwen van het professioneel oordeel van de justitieassistent. Naast een inschatting van het risico op herval zal het gebruik van risicotaxatie bijdragen tot het bepalen van de casus gerelateerde factoren die samenhangen met het plegen van strafbare feiten. Bij uitvoering van het onderzoeks- en begeleidingsmandaat kan de justitieassistent zich baseren op deze informatie om de intensiteit van de eigen opvolging te bepalen en meer gericht toe te leiden naar de gepaste hulp- en dienstverlening met het oog op het maximaal voorkomen van recidive (risicomangement).

Welke instrumenten er gebruikt worden, wordt afgestemd met andere partners in de keten zoals de psychosociale dienst van de gevangenis en de geestelijke gezondheidszorg. Er worden bij de justitiehuizen psychologen aangeworven om de justitieassistenten te ondersteunen bij het gebruik van de risicotaxatie-instrumenten en toe leiden naar de gepaste hulp- en dienstverlening.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

OD 2.6. Door in te zetten op samenwerking wordt zowel op structureel als individueel niveau steeds het aanbod afgestemd op de hulpvraag.

38. Er wordt een samenwerkingsprotocol/-akkoord tussen de justitiehuisen en de hulpverlening ontwikkeld inzake de opvolging van personen die een behandeling voor een psychische, psychiatrische of verslavingsproblematiek aanvaarden in het kader van de justitiële voorwaarden. Het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en de federale staat inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik en de gedragen visie die het Vlaams Overlegplatform Geestelijke Gezondheid ontwikkelt, vormen daarvoor de basis.

Trekkende minister(s)	- Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

39. Het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en de federale staat inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik wordt herbekeken.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

40. De leerprojecten voor daders van seksueel geweld worden ingebed in de gespecialiseerde behandelcentra zoals erkend binnen het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en de federale staat inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2021

41. Het VAPH investeert in de samenwerking met het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Vlaams Brabant. Deze samenwerking zal worden geëvalueerd waarna een verruiming zal worden overwogen.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

OD 2.7. We investeren in een toereikend aanbod, zowel in een gedwongen als een vrijwillig kader, van hulpverlening voor daders van seksueel geweld.

42. Met een onderzoek naar de begeleiding en behandeling van zedendelinquenten in de gevangenis wordt nagegaan hoe die begeleiding en behandeling het best georganiseerd wordt om recidive zoveel mogelijk te beperken en de re-integratie te bevorderen.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

43. De noden op het vlak van het hulpverlenend aanbod aan justitiabelen (onder andere daders van seksueel geweld) worden in kaart gebracht. Er wordt geïnvesteerd in dat aanbod om tegemoet te komen aan de lacunes. Er wordt hierbij een forensisch aanbod voorzien naast het reguliere.

Trekkende minister(s)	- Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

44. Op basis van het bestaande project in Antwerpen en Brussel wordt een gebiedsdekkende werking voor COSA ontwikkeld. COSA is gericht op de re-integratie van zedendelinquenten met een matig tot hoog risico op herval en zet daarom volop in op het creëren van een goed sociaal netwerk als belangrijke voorwaarde voor een geslaagde re-integratie. Het voornaamste doel is het voorkomen van nieuwe slachtoffers. Hiervoor wordt ingezet op

zowel vrijwilligers om de zedendelinquent te ondersteunen als samenwerking met het gespecialiseerd hulpaanbod om therapie te voorzien en de nodige afstemming te realiseren. Daarnaast wordt onderzocht hoe COSA al met zedendelinquenten in de gevangenis aan de slag kan gaan.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

45. De CAW staan samen met de CGG en de andere nodige welzijnspartners in voor de continuering, de afstemming en de verdieping van integrale psychosociale begeleiding en zorg van minderjarige en meerderjarige daders van seksueel geweld. We evalueren het bestaande hulpverleningslandschap voor de begeleiding en de en behandeling van daders van seksueel geweld, gaan na waar extra noden zitten en onderzoeken op welke manier het aanbod kan worden geoptimaliseerd. Dit alles doen we teneinde de begeleiding en behandeling van seksuele daders, evenals de preventieve aanpak van seksueel geweld, te garanderen.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

46. Er wordt ingezet op vroegdetectie en een laagdrempelig aanbod dat zo snel als mogelijk inspeelt op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hiervoor is het van belang dat binnen een multidisciplinaire benadering van minderjarigen duidelijke samenwerkingsverbanden worden opgezet tussen onderwijs, de geestelijke gezondheidszorg, algemeen welzijnswerk, Opgroeien, etc.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

SD3. We versterken de kwaliteiten van professionals en betrokken sectoren in de strijd tegen seksueel geweld.

Professionals zoals huisartsen, leerkrachten, maatschappelijk werkers, zorgpersoneel en justitieassistenten komen vaker dan ze zelf denken in contact met slachtoffers of (potentiële of vermoedelijke) daders van seksueel geweld. Het is dus erg belangrijk dat ze risicofactoren, signalen of situaties kunnen detecteren en weten hoe ze er gepast mee moeten omgaan. Bovendien kunnen ze in sommige omstandigheden zelf acties ondernemen om het seksueel geweld te voorkomen. We willen onze professionals hierbij zoveel als mogelijk ondersteunen.

Verschillende sectoren zoals de sport-, cultuur-, media-, jeugd- en zorgsector (inclusief voorzieningen) worden geconfronteerd met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hun willen we daarom nog meer handvatten bieden om hun beleid ter preventie en detectie van seksueel geweld verder te versterken.

OD 3.1 We zetten in op deskundigheidsbevordering van professionals en betrokken sectoren door het voorzien van opleiding, vorming en richtlijnen.

47. Waar nodig worden opleidingsverstrekkers gestimuleerd om aandacht te hebben voor het thema (preventie van) seksueel geweld in studierichtingen en/of vakopleidingen waarvoor het belangrijk is zoals bijvoorbeeld:

- Lerarenopleiding
- Maatschappelijk werk
- Sportbegeleiding (ongeacht statuut)
- Verpleegkunde
- Zorgkundige
- Vroedkunde
- Geneeskunde
- Orthopedagoog
- Rechten (strafrecht)
- Criminologie
- Psychologie
- Pedagogie

Daarbij kunnen volgende elementen aan bod komen:

- Seksualiteit en seksualiteitsbeleving van verschillende groepen (bv. jongeren, ouderen, personen met een handicap, LGBTQ+...)
- Praten over seksualiteit
- Seksualiteit en sociale media
- Mythes rond seksueel geweld
- Het herkennen van signalen van seksueel geweld
- Het omgaan met slachtoffers en daders van seksueel geweld
- Mogelijkheden qua hulpverlening en doorverwijzing

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	Minister van Onderwijs, Sport , Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Timing	2020-2024

48. Er wordt onderzocht of een nieuwe postgraduaatsopleiding forensisch verpleegkundigen Zorgcentra na Seksueel geweld vanuit een interdisciplinair standpunt mogelijk is.

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

49. De betrokken hulpverleners van CAW, CGG, 1712, jeugdhulp, VAPH-diensten en -voorzieningen en andere hulpverlenende diensten die in contact komen met daders of slachtoffers van seksueel geweld worden op regelmatige basis bijgeschoold omtrent dezelfde problematiek.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

50. Stop it Now! organiseert twee maal per jaar focusgroepen met de gespecialiseerde voorzieningen en anderzijds met de betrokken privé-therapeuten in functie van geanonimiseerde casusbespreking. Daarnaast bieden ze aan professionals vormingen aan omtrent de preventie van seksueel kindermisbruik. Zo organiseert Stop it Now! jaarlijks een studiedag en draagt Stop it Now! bij aan de opleiding van politie en magistraten.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

51. Er worden specifieke opleidingspakketten met betrekking tot het thema 'seksueel geweld' voorzien voor justitieassistenten, advocaten (van de Commissies Juridische Bijstand) en medewerkers van de Family Justice Centers en ketenaanpak intrafamiliaal geweld. Hier wordt ingezet op onder meer volgende

elementen:

- Seksualiteit en seksualiteitsbeleving van de doelgroep waartoe de professionals zich richten
- Praten over seksualiteit
- Mythes rond seksueel geweld
- Het herkennen van signalen van seksueel geweld
- Het omgaan met slachtoffers en daders van seksueel geweld
- Mogelijkheden qua hulpverlening en doorverwijzing
- Het gebruik van risicotaxatie

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

52. Leerkrachten en CLB-medewerkers worden gesensibiliseerd en/of geprofessionaliseerd rond seksueel geweld, het te signaleren, te leren herkennen en ermee om te gaan. De volgende elementen komen hierbij minstens aan bod:

- mogelijke signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag
- de rol van leerkracht, school en CLB (als onderdeel van leerlingenbegeleiding)
- bestaande tools en hulpmiddelen (oa. Vlaggensysteem, Raamwerk Seksualiteit en Beleid)
- het belang van goede afspraken in de school (wie is waarvoor aanspreekbaar) en tussen CLB en de school
- het hebben van reactiebeleid en handelingsprotocol, ook als er zich nog geen problemen hebben voorgedaan.

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2021-2022

53. Er wordt ingezet op het versterken van scholen, leerkrachten, hulpverleners en andere instanties die met jongeren en mensen met een handicap werken met betrekking tot het leren kennen en respecteren van grenzen.

Trekkende minister(s)	- Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Timing	2020-2024

54. Met relevante partners/experten wordt het gesprek aangegaan over de manier waarop in de media over seksueel geweld bericht zou kunnen worden (welke bewoordingen, welk beeldmateriaal ...) waarbij de belangen van de slachtoffers maximaal in acht worden genomen.

Trekkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

OD 3.2 We geven professionals tools om seksueel geweld te herkennen en correct te reageren met respect voor hun beroepsgeheim.

55. Sensoa werkt het Vlaggensysteem verder uit. Het Vlaggensysteem is een preventiemethodiek van Sensoa waarbij gewerkt wordt via tekeningen en andere werkvormen om om te gaan met seksueel (grensoverschrijdend) gedrag. Waar dit systeem initieel werd ontwikkeld voor beoordeling van gedrag bij kinderen, wordt het nu bijkomend ontwikkeld voor volwassenen. In 2021 plant Sensoa binnen haar beheersovereenkomst de ontwikkeling van een toolbox Vlaggensysteem waarin alle tekeningen en werkvormen, zowel bruikbaar voor kinderen als volwassenen, m.b.t. het Vlaggensysteem doorzoekbaar en downloadbaar zijn. De succesvolle methodiek zal op diemanier toegankelijker beschikbaar zijn voor al wie nood heeft aan een beoordelingsinstrument voor seksueel (grensoverschrijdend) gedrag en hoe er mee om te gaan in contexten als woonzorgcentra, jeugdhulp, jeugdverenigingen, sportverenigingen, e.a.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	- Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand - Minister van Brussel, Jeugd en Media
Timing	2020-2024

56. De Vlaamse 'kindreflex' wordt zoveel mogelijk in andere sectoren geïmplementeerd. In eerste instantie gaat het om de spoeddiensten van ziekenhuizen, de CAW's en de justitiehuisen. Ook het gebruik in het onderwijs wordt onderzocht. Deze 'kindreflex' stimuleert hulpverleners en justitieassistenten met hun volwassen cliënten een gesprek te voeren over het thema ouderschap, helpt hen verontrustende situaties (zoals seksueel geweld) te detecteren en veiligheid zo snel mogelijk te installeren.

Trekkende minister(s)	- Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Timing	2020-2024

57. De meldcode 'seksueel geweld' van de Orde der artsen wordt ruim verspreid onder alle medische beroepsgroepen (privépraktijken, ziekenhuizen, Kind en Gezin, sportartsen ...) en aangepast zodat deze ook bruikbaar is door beroepsgroepen werkzaam in andere sectoren zoals het onderwijs (zowel leerkrachten als CLB-medewerkers), sport, cultuur, gehandicaptensector, woon- en zorgcentra, enzovoorts. Ook onder deze groepen wordt de meldcode vervolgens ruim verspreid.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	- Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding - Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management
Timing	2020-2023

58. Er wordt bijkomende projectfinanciering voorzien voor Sensoa en Domus Medica om 'Onder 4 Ogen' verder te ontwikkelen. 'Onder 4 Ogen': een preventiemethodiek van Sensoa i.s.m. Domus Medica waarbij huisartsen, maar ook andere professionals, getraind worden om het thema seksuele gezondheid proactief ter sprake te brengen in een raadpleging. Sensoa en Domus Medica organiseren deze trainingen in de lokale kwaliteitsgroepen over heel Vlaanderen en Brussel. Ook het aanbod van 'Onder 4 Ogen' introduceren in de basisopleidingen van professionals wordt in 2021 voorbereid.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

59. In samenwerking met vertegenwoordigers van etnisch-culturele minderheden wordt de website 'zanzu.be' geoptimaliseerd zodat de inhoud beter aansluit bij het taalgebruik en gevoeligheden binnen bepaalde gemeenschappen. Daarnaast wordt de website breed bekend gemaakt in de geestelijke gezondheidszorg en het algemeen welzijnswerk zodat hulpverleners in staat zijn om seksualiteit en seksueel grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken bij cliënten uit etnisch-culturele minderheden.

Trekkende minister(s)	Minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen
Meewerkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

OD 3.3. We garanderen de kwaliteit van hulpverlening voor hun cliënten.

60. Er wordt een kwaliteitsregister van forensisch gedragsdeskundigen gecreëerd zodat erkende opgeleide professionals justitiële vraagstukken kunnen beantwoorden en gericht advies kunnen geven in de fase van de strafuitvoering buiten de gevangenis.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

61. Er wordt ingezet op de organisatie van internationale uitwisseling van ambtenaren, experts, sectorspelers en jeugdwerkers i.k.v. de culturele akkoorden (bilaterale samenwerking op vlak van jeugd) met andere landen en regio's die specifieke expertise hebben rond integriteitsbescherming van kinderen en jongeren en de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Er wordt bekeken hoe deze internationale goede voorbeelden geïmplementeerd kunnen worden in het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid. Tegelijkertijd wordt onze eigen expertise op vlak van dit thema uitgedragen en worden Vlaamse goede praktijken internationaal in de kijker gezet.

Trekkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

OD 3.4. We voorzien een beleid rond seksueel grensoverschrijdend gedrag in alle betrokken sectoren.

62. Er wordt geïnvesteerd in meldpunten voor seksueel grensoverschrijdend gedrag/aanspreekpunten integriteit. De betrokken personen worden hiervoor opgeleid en de meld- en aanspreekpunten worden breed bekend gemaakt.

- a) Binnen het kader van leerlingenbegeleiding wordt bekeken hoe seksueel grensoverschrijdend gedrag een duidelijke plaats kan krijgen, wie welke rol kan opnemen, welke ondersteuning er verder nodig is en hoe dit duidelijk te communiceren naar leerlingen en ouders.

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

- b) Binnen de jeugdorganisaties worden aanspreekpunten integriteit aangeduid, wordt ervoor gezorgd dat ze gevormd worden en dat hun organisaties een integriteitsbeleid ontwikkelen. Zo wordt de bestaande decretale verplichting uitgevoerd en wat de voorbije jaren werd ingeschreven in de subsidieovereenkomst verankerd. Jeugdwerkers worden in hun vorming vertrouwd gemaakt met het waarborgen van de emotionele en fysieke veiligheid en integriteit van kinderen en jongeren. Het thema 'seksueel geweld' maakt hiervan integraal onderdeel uit. Onder meer gaat er aandacht uit naar een handelingskader en een stappenplan zodat ze met actuele informatie weten op welke manier en via welke acties kan worden omgegaan met verontrustende situaties.

Trekkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

- c) Gesubsidieerde sportfederaties moeten vanaf 1 januari 2021 een integriteitsbeleid voeren waarvan het hebben van een aanspreekpunt integriteit een onderdeel uitmaakt. Het Vlaams Sporttribunaal, dat overkoepelend klachten en tuchtprocedures voor de aangesloten sportfederaties kan afhandelen, gaat in 2021 van start. Via sportclubondersteuning moeten deze sportfederaties ook een integriteitsbeleid op clubniveau voeren door in haar sportclubs o.a. het werken met laagdrempelige aanspreekpersonen, te stimuleren. Het Centrum Ethiek in de Sport ICES begeleidt de sportfederaties en biedt vormingen en ondersteuning voor de aanspreekpunten.

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs, Sport , Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

- d) Het VAPH optimaliseert en versterkt in 2021 de werking van het meldpunt GOG (grensoverschrijdend gedrag). GOG-meldingen hebben in de eerste plaats als doel om na te kunnen gaan of de voorziening voor personen met een handicap de juiste procedures heeft gevolgd bij vaststelling van een feit (ouders, voogd of politie betrekken/verwittigen, registreren van het incident, beschermende maatregelen nemen...). In 2021 wordt het registreren van meldingen vereenvoudigd.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

- e) Er worden opleidingen tot vertrouwenspersoon aangeboden voor de hele cultuur- en audiovisuele sector. Het Sociaal Fonds voor de Podiumkunsten biedt binnen haar opleidingsaanbod minimaal jaarlijks een 5-daagse opleiding tot vertrouwenspersoon aan. Werknemers die vallen onder pc 304 kunnen daarvoor gebruik maken van hun opleidingskrediet.

Trekkende minister(s)	Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur , ICT en Facilitair Management
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

63. De bestaande procedures voor melding van grensoverschrijdend seksueel gedrag in de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen hebben nood aan een update. Daarnaast is er de nood om de verschillende bestaande procedures op elkaar af te stemmen waar mogelijk. We zullen de werking van de bestaande procedures voor melding van grensoverschrijdend seksueel gedrag in de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen evalueren, bijsturen waar nodig en op elkaar afstemmen waar relevant.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid , Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

64. De toegankelijkheid van het Raamwerk Seksualiteit en Beleid (een preventiemethodiek van Sensoa om seksuele gezondheid beleidsmatig aan te pakken in organisaties als scholen, jeugdwerk, sport, voorzieningen voor personen met een handicap e.a.) wordt verbeterd. Sensoa werkte hiervoor samen met Pimento en Icoba en in 2021 plannen deze organisaties om gezamenlijk een aanbod van een uitgebreid en vernieuwd Raamwerk Integriteit (Grenswijs) te kunnen geven. Samen met de betrokken departementen wordt ook uitgekeken naar de ontwikkeling van een bijhorende tool om een integriteitsbeleid te voeren in de verschillende settings.

Trekkende minister(s)	- Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding - Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand - Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management - Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

65. In het kader van het Referentiekader voor internationaatskwaliteit (RiK) wordt de link tussen internaten en CLB's versterkt. Personeel in de internaten wordt gesensibiliseerd rond seksueel misbruik.

Trekkende minister(s)	Minister van Onderwijs , Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

66. Het preventiedecreet is het regelgevend kader waarbinnen de Vlaamse overheid binnen de sectoren sport, cultuur, onderwijs, zorg en welzijn aan preventieve (seksuele) gezondheid werkt. Een gezonde seksuele ontwikkeling en beleving nastreven, maakt dat er geen plaats is voor seksueel geweld. Daarom wordt er binnen de doelstelling 'seksuele gezondheid' van het Preventiedecreet, in samenwerking met verschillende partners, werk gemaakt van een brede preventieve aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en misbruik.

Trekkende minister(s)	Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

67. Binnen de problematiek van grensoverschrijdend gedrag wordt er via het Sociaal Charter voor de Mediasector specifiek aandacht geschonken aan seksueel geweld en gepaste maatregelen hieromtrent. Zo zal onder meer in samenwerking met Mediarte een nieuwe inspanning worden geleverd tot het opleiden van vertrouwenspersonen in de audiovisuele sector. Er worden opleidingen voorzien rond preventie en het omgaan met seksueel geweld op maat van de audiovisuele sector. Mediarte neemt tevens een coördinerende rol op in het monitoren van seksueel geweld binnen de audiovisuele sector.

Trekkende minister(s)	Minister van Brussel, Jeugd en Media
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

68. Organisaties binnen de onderwijs-, sport- en cultuursector worden nog beter geïnformeerd over op welke manier en via welke acties zij moeten omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Trekkende minister(s)	- Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand - Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

69. De KU Leuven onderzoekt in samenwerking met De Lijn gemelde incidenten rond seksueel grensoverschrijdend gedrag uit het verleden en bekijkt welke goede praktijken andere openbare vervoersmaatschappijen, belangenorganisaties en instanties die hier specifiek mee bezig zijn, hanteren. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt nagegaan waar bijsturing nodig of mogelijk is. Deze bijsturingen worden vervolgens meegenomen in het volgend openbaar dienstencontract.

Trekkende minister(s)	Minister van Mobiliteit en Openbare Werken
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2021

70. In het verlengde van de omzendbrief van het College van procureurs-generaal houdende mededeling van opsporingsonderzoeken, vervolgingen en veroordelingen van ambtenaren, en personen die taken van openbaar belang waarnemen of die functies uitoefenen die doorgaans een gezagsrelatie met minderjarigen of kwetsbare personen impliceren (COL 8/2014, herzien op 9 januari 2020) besliste de Vlaamse regering om per betrokken sector minstens één contactpersoon en één plaatsvervanger aan te stellen. Het functioneren van de Vlaamse contactpersonen wordt op basis van hun ervaringen geëvalueerd. Daarnaast exploreren we hoe de Vlaamse entiteiten binnen hun breder integriteitsbeleid omgaan met mededelingen van het parket.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	- Minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand - Minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management - Minister van Brussel, Jeugd en Media - Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding
Timing	2020-2024

71. Er wordt onderzocht of via een horizontaal wetgevend initiatief het uittreksel van het strafregister 596, het model bestemd voor het uitoefenen van een activiteit in contact met minderjarigen (artikel 596, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering) verplicht kan gemaakt worden voor werknemers die in loondienst zijn of als zelfstandige werken én die een verantwoordelijkheid dragen over minderjarigen en welke rol dit kan spelen in het bijdragen tot een integraal en degelijk integriteitsbeleid.

Trekkende minister(s)	Minister van Justitie en Handhaving , Omgeving, Energie en Toerisme
Meewerkende minister(s)	/
Timing	2020-2024

Eindnoten

1 Kaders uit het verleden: Mededeling van de Vlaamse ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport inzake de aanpak van geweld op kinderen, in het bijzonder kindermisbruik (VR 2011 2309 MED.0456), mededeling van de Vlaamse ministers van Onderwijs, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Sport en Jeugd inzake de bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector (VR 2016 2901 MED.0046) en mededeling van de Vlaamse ministers van Onderwijs, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Sport en Jeugd inzake de bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit (VR 2018 2112 MED.0491).

2 WHO, Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of partner violence and sexual non-partner violence. 2013, Geneva: WHO.

3 European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2014). Violence against women: an EU-wide survey Main results. Luxemburg: FRA.

4 Krahé B., Berger A., Vanwesenbeeck I., et al. (2015). Prevalence and correlates of young people's sexual aggression perpetration and victimisation in 10 European countries: a multi-level analysis. *Cult Health Sex.* 2015,17(6), 682–699.

5 https://www.amnesty-international.be/sites/default/files/bijlagen/amnesty_international_dossier_seksueel_geweld_in_belgie_2020.pdf

6 Baert, S., & Keygnaert, I. (2020). Zorgcentra na Seksueel geweld: Trimestrieel rapport eerste kwartaal 2020. Gent: Universiteit Gent. Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg. International Centre for Reproductive Health.

7 Onder seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt verstaan: kwetsende seksuele aanrakingen, gedwongen naakt te zijn, gedwongen worden om naar seksuele beelden te kijken, gedwongen worden te masturberen, gedwongen orale seks (uit te voeren of te ontvangen) en (poging tot) verkrachting.

- 8 Buysse, A., Caen, M., Dewaele, A., Enzlin, P., Lievens, J., T'Sjoen, G., Vermeersch, H. (2013). Seksuele gezondheid in Vlaanderen. Gent: Academia Press.
- 9 Van Haeken, S., Verdonck, E. & Groenen, A. (2018). Geweld, gemeten en geteld: scholenonderzoek 2018. Aanbevelingen in de aanpak van geweld tegen kinderen en jongeren. Diepenbeek: UC Leuven-Limburg.
- 10 Vertommen, T. (2017). Interpersonal violence against children in sport, Universiteit Antwerpen
- 11 Felitti, V.J., Anda, R.F., Nordenberg, D. et al. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The adverse childhood experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventative Medicine*, 14, 354-364.
- 12 Goethals, T. (2018). Seksueel georiënteerd geweld bij vrouwen met een beperking in Vlaanderen, Universiteit Gent.
- 13 D'Haese, L., Dewaele, A., & Van Houtte, M. (2014). Geweld tegenover holebi's – II. Een online survey over ervaringen met holebigeweld in Vlaanderen en de nasleep ervan. Antwerpen: Steunpunt Gelijkekansenbeleid.
- 14 Hellemans, S., Loeys, T., Dewaele, A., De Smet, O., & Buysse, A. (2015). Intimate partner violence victimization among non-heterosexuals: prevalence and associations with mental and sexual well-being. *Journal of Family Violence*, 30(2), 171–188.
- 15 Oliveira, C. (2018). Violence in migrants and refugees in Europe: determinants and preventable measures. Universidade Nova de Lisboa, Portugal.
- 16 UN-MENAMAIS (2017-2021) is een onderzoeksproject in het kader van het programma BRAIN-be van het Federaal Wetenschapsbeleid (Belspo), www.belspo.be/belspo/brain-be/themes_5_Social_nl.stm#UN-MENAMAIS.
- 17 WHO, Responding to Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women: WHO Clinical and Policy Guidelines. 2013, Geneva: World Health Organization 2013; Violence against women: an EU-wide survey. (2014). European Union Agency for Fundamental Rights.

- 18 De veiligheidsmonitor van 2018 spreekt over een Dark Number van 82,50% van alle zedendelicten (waaronder verkrachting en aanranding): Veiligheidsmonitor 2018, Federale Politie België - DGR - Politionele Informatie en ICT, http://www.moniteurdesecurite.policefederale.be/assets/pdf/2018/reports/FEDERAAL_NL.pdf, p. 95.
- 19 Cijfers van het Openbaar Ministerie, gepubliceerd in het verslag van de Hoge Raad voor de Justitie, "Naar een betere aanpak van seksueel geweld", april 2019, bijlage 2, http://www.hrj.be/sites/default/files/press_publications/20190426_seksueel_geweld_f.pdf.
- 20 Baert, S. & Keygnaert, I. (2019). Wetenschappelijk evaluatierapport pilootproject Zorgcentra na Seksueel Geweld, Universiteit Gent; Peeters, L., B-SARC Zorgcentra na seksueel geweld in België: het perspectief van de slachtoffers op het huidig zorgaanbod in België en de toekomstige zorgcentra., in International Centre for Reproductive Health. 2016, Universiteit Gent: Gent.
- 21 Je kan pas spreken van een posttraumatisch stressstoornis wanneer de symptomen langer dan drie maanden aanhouden. Daarom wordt hier gesproken van symptomen en bij het cijfer na 9 maanden over een stoornis.
- 22 Bicanic, I.A.E., Engelhard, I.M. & Sijbrandij, M. (2014). Post-traumatische stressstoornis en seksuele problemen na seksueel geweld. Preventie en behandeling. Tijdschrift voor gedragstherapie en cognitieve therapie; Rothbaum, B., Foa, E.B., Riggs, D.S., Murdock, T. & Walsh, W. (1992). A prospective examination of post-traumatic stress disorder in rape victims. *Journal of Traumatic Stress*, 5(3), 455-475.
- 23 Momenteel zijn er Zorgcentra na Seksueel Geweld in Gent, Brussel en Luik. Volgend jaar komen er nog Zorgcentra bij in gerechtelijk arrondissementen Antwerpen, Leuven en Namen en later nog in de gerechtelijk arrondissementen West-Vlaanderen, Limburg, Henegouwen en Luxemburg.
- 24 Eindrapport Symposium Seksuele Gezondheid (2019) Agentschap Zorg en Gezondheid; Hendriks, B., et al. (2018). "Towards a more integrated and gender-sensitive care delivery for victims of sexual assault: key findings and recommendations from the Belgian sexual assault care centre feasibility study." *Int J Equity Health*

17(1): 152; Peeters, L., et al. (2019). "Current care for victims of sexual violence and future sexual assault care centres in Belgium: the perspective of victims." *BMC Int Health Hum Rights* 19(1): 21.; Rapport van de Staten-Generaal van de Geestelijke Gezondheidszorg uit 2019; Vandenberghe, A., et al. (2018). "Establishing Sexual Assault Care Centres in Belgium: health professionals' role in the patient-centred care for victims of sexual violence." *BMC Health Serv Res* 18(1): 807; Verplancke, J & Keygnaert, I. (2019). Eindrapport van het onderzoek naar de nood aan een telefoon en/of chatlijn voor slachtoffers van seksueel geweld. Universiteit Gent.

25 Conceptnota 'Stroomlijnen van het hulpaanbod voor daders van seksueel misbruik en plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag' (2016). Begeleidingscomité bij het samenwerkingsakkoord van 8 oktober 1998 tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik.; Eindrapport Symposium Seksuele Gezondheid (2019) Agentschap Zorg en Gezondheid; Evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik. Empirisch Onderzoek. (2011). Dienst voor het Strafrechtelijk beleid in samenwerking met Directoraat-generaal Justitiehuisen en Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie.

26 Conceptnota 'Stroomlijnen van het hulpaanbod voor daders van seksueel misbruik en plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag' (2016). Begeleidingscomité bij het samenwerkingsakkoord van 8 oktober 1998 tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik; Evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik. Empirisch Onderzoek. (2011). Dienst voor het Strafrechtelijk beleid in samenwerking met Directoraat-generaal Justitiehuisen en Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie.

27 Andrews, D.A. and Bonta, J. (2010), *The psychology of criminal conduct*, 5th Edition, New Providence, NJ, Bender.; Hanson, R. (2002), 'Recidivism and age. Follow-up data from 4673 sexual offenders', *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 10, 1046-1062; Lowenkamp, C.T., Latessa, E.J. & Holsinger, A.M. (2006). The risk principle in action: What have we learned from 13,676 offenders and 97 correctional programs?. *Crime & Delinquency*, 52(1), 77-93;

Maes, E., e.a. (2018), 'Twee decennia na Dutroux: Wat weten we in België over de recidive van seksuele delinquenten?', *Panopticon*, 39(6), 540-561.

28 Andrews, D.A. and Bonta, J. (2010), *The psychology of criminal conduct*, 5th Edition, New Providence, NJ, Bender; de Ruiter, C. (2010), 'Risicotaxatie van gewelddadig gedrag: Empirie en praktijk', in P.J. van Koppen, e.a. (red.). *Reizen met mijn rechter: Psychologie van het recht*, Deventer, Kluwer, 121-134; <https://sociaal.net/achtergrond/hoe-kunnen-we-voorspellen-of-daders-van-seksueel-geweld-hervallen/>.

29 AEgisdottir, S., et al. (2006), 'The Meta-Analysis of Clinical Judgment Project: Fifty-Six Years of Accumulated Research on Clinical Versus Statistical Prediction', *The Counseling Psychologist*, 34(3), 241-382.

30 <https://sociaal.net/achtergrond/hoe-kunnen-we-voorspellen-of-daders-van-seksueel-geweld-hervallen/>.

31 Conceptnota 'Stroomlijnen van het hulpaanbod voor daders van seksueel misbruik en plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag' (2016). Begeleidingscomité bij het samenwerkingsakkoord van 8 oktober 1998 tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik; Evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik. Empirisch Onderzoek. (2011). Dienst voor het Strafrechtelijk beleid in samenwerking met Directoraat-generaal Justitiehuisen en Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie.

32 Conceptnota 'Stroomlijnen van het hulpaanbod voor daders van seksueel misbruik en plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag' (2016). Begeleidingscomité bij het samenwerkingsakkoord van 8 oktober 1998 tussen de federale staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik; Evaluatie van de samenwerkingsakkoorden inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik. Empirisch Onderzoek. (2011). Dienst voor het Strafrechtelijk beleid in samenwerking met Directoraat-generaal Justitiehuisen en Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen van de FOD Justitie.

33 Goethals, T. (2018). Seksueel georiënteerd geweld bij vrouwen met een beperking in Vlaanderen, Universiteit Gent.

34 Apestaartjaren 8, kwantitatief onderzoek (2020): een vragenlijst afgenomen bij 4255 jongeren (Mediaraven, Mediawijs en de imec-MICT-UGent); <https://mediawijs.be/tools/themasite-sextingbe>.

35 <https://www.seksueelgeweld.be/mythes-over-seksueel-geweld>; Special Eurobarometer 449, Gender-based Violence (2016). European Commission.

36 Kaders uit het verleden: Mededeling van de Vlaamse ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport inzake de aanpak van geweld op kinderen, in het bijzonder kindermisbruik (VR 2011 2309 MED.0456), mededeling van de Vlaamse ministers van Onderwijs, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Sport en Jeugd inzake de bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector (VR 2016 2901 MED.0046) en mededeling van de Vlaamse ministers van Onderwijs, Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Sport en Jeugd inzake de bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit (VR 2018 2112 MED.0491).

37 Het gaat om het Brain-be project 'Een beter begrip van mechanismes, aard, omvang en impact van seksueel geweld in België' en de EU survey on Gender-Based violence against women and other forms of inter-personal Violence.